

O'G'IR NUTQ BUZILISHI BO'LGAN BOLALARDA NUTQ VA MULOQOT KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INTERAKTIV RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING RO'LI.

Vaqqosjonova Mushtariy Oybek qizi

Namangan davlat pedagogika instituti magistranti

Elektron pochta: vaqqosjanovamushtariy@gmail.com

Anatatsiya: *Ushbu maqolada logopedik o'yin texnikasi va nutqi buzilgan bolalar bilan ishlash usullari tahlil qilinadi. Logopedik ishda qo'llaniladigan interaktiv korreksion o'yinlar nutqi buzilgan bolalar bilan olib borilishi ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Nutq buzilishi bo'lgan bolalar, kompyuter texnologiyalari, ovozli talaffuz, nutq, nafas olish, ovoz.*

KIRISH

Nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan istiqbolli texnologiyalari mavjud. Logopedik texnologiyalar bilan ishlashning bir nechta asosiy yo'nalishlari mavjud:

- tovush talaffuzini, nutq, nafasini va ovozini korreksiya qilish (diafragma nafasini mashq qilish, burun bilan nafas olish va og'iz orqali nafas chiqarishni mashq qilish, og'iz orqali silliq, uzun nafas chiqarishni mashq qilish, burun, shuningdek, faringeal, chertish, "g'ichirlash", xirillash va boshqa ohanglarni tuzatish, ovoz kuchini o'zgartirish qobiliyatini shakllantirish, og'zaki va mantiqiy urg'u ustida ishlash, tovushlarning nuqsonli talaffuzini tuzatish);

- fonemik idrokni shakllantirish (undoshlarni joyida farqlash va talaffuz usuli, qattqlik va yumshoqlik nuqtai nazaridan);

- savodxonlikni o'rgatish (tovush va bo'g'in tahlili va sintezi bo'yicha ko'nikmalarni rivojlantirish; harfning optik konturini shakllantirish va harf va bo'g'inning barqaror tasvirini yaratish mashqlari);

- o'qish buzilishlarini tuzatish, ayniqsa bola bo'g'in stereotiplarini o'qish jarayonini shakllantirishda qiynalgan hollarda);

- nutqning leksik va grammatik tomonini shakllantirish (so'zning umumlashtirilgan leksik, grammatik va morfologik ma'nosini shakllantirish, so'zlarni leksik va grammatik guruhlarga ko'ra tasniflash, nutqning grammatik tuzilishini shakllantirish, leksik zaxirani to'plash);

- izchil bayonni shakllantirish (matnni yetarlicha idrok etish mahoratini shakllantirish, izchil bayonni tuzish mahoratini shakllantirish va boshqalar);

- o'qish ko'nikmalarini shakllantirish va tuzatish (og'zaki taxminni shakllantirish, tovush-harf grammatik umumlashtirishlarni shakllantirish).

ASOSIY NATIJALAR

"Yo'lbarslar uchun o'yinlar" ixtisoslashtirilgan kompyuter logopedik ish dasturi dizartriyaning shaklidagi nutq buzilishlarini tuzatish uchun mo'ljallangan. Dastur sizga dislaliya, alaliya, rinolaliya, duduqlanish doirasida boshqa birlamchi nutq buzilishlari bo'lgan bolalar bilan, shuningdek, ikkilamchi nutq buzilishlari bo'lgan bolalar bilan samarali ishlash imkonini beradi. Ajoyib chizmalar, uch o'lchovli tasvir, tovushli harakatlar hamrohligi, mashqlarni bilish,

Yo'lbars bolasi - bularning barchasi dasturni nutq buzilishlari bo'lgan bolalar uchun jozibador qiladi. "Yo'lbarslar uchun o'yinlar" dasturidan foydalanish nutqni korreksiyalash va rivojlantirish ishlari jarayonini an'anaviy usullarga nisbatan samaradorroq qiladi, chunki undagi vazifalar o'ynoqi, interaktiv shaklda taqdim etiladi.

"Delfa" logopedik ishi ("Delfa-142.1") - bu nutqni rivojlantirish uchun yangi dastur, nafas olish, ovoz kuchini tuzatish, unli va undosh tovushlarning talaffuzini tuzatish va avtomatlashtirish, talaffuzni tuzatish, burun ovozini yo'q qilish. U Delfa-130 kar va nutq simulyatori mashqlarining takomillashtirilgan variantlarini va mahsulotning funksionalligini kengaytiradigan yangi modullarni o'z ichiga oladi.

Bu og'zaki va yozma nutqni tuzatish dasturi bo'lib, u sizga tovushdan tortib jummalargacha bo'lgan har qanday nutq birliklari bilan ishlash va nutqni rivojlantirish uchun turli vazifalarni hal qilish imkonini beradi. Metodologiya individual yondashuvga, o'yin texnikasiga, takrorlash imkoniyatiga, turli xil rag'batlantiruvchi materiallardan (rasmlar, tovush chiqarish va yozma nutq) foydalanishga asoslangan. U bog'langan matn bilan ishlashni o'z ichiga olgan og'zaki va yozma nutq bo'yicha keng qamrovli ish dasturini taqdim etadi. Qayta hikoya qilish uchun matnlar qiyinchilik darajalari bo'yicha tartiblangan, savollar berilgan va kalit so'zlar tanlangan.

"Logomer" dasturiy-didaktik kompleksi nutqida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun 90 ta interaktiv o'yinni taqdim etadi. 2-10 yoshli bolalar uchun ertaklar va yorqin qahramonlar orqali yaratilgan interaktiv o'yinlar bolalarni o'qishga undaydi. Logomer kompleksi maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar bilan nutq terapiyasi va korreksiya mashg'ulotlarining asosiy yo'nalishlari bo'yicha o'yinlar va mashqlarni o'z ichiga oladi: tovush talaffuzi, fonemik idrok, leksik va grammatik kategoriyalar va umumiy rivojlanish. Ushbu dasturiy-didaktik kompleks "Rasm konstruktori" qo'llanmalarini yaratish dasturini o'z ichiga oladi.

Kompyuter kompleksi dasturida 4 ta modul guruhi mavjud: I guruh nafas olish va ovoz ustida ishlash uchun mo'ljallangan; II guruh - nutq tovushlari ustida ishlash uchun; III guruh - umumiy talaffuz ustida ishlash uchun; IV guruh - eshitish idrokini rivojlantirish va o'z nutqini eshitish nazoratini amalga oshirish uchun. Ushbu kompleks nutqning talaffuz tomoni shakllanishining turli bosqichlarida qo'llanilishi mumkin.

"Nutqni rivojlantirish. To'g'ri gapirishni o'rganish" dasturi katta maktabgacha ta'lim (5 yoshdan boshlab) va boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar bilan nutqni rivojlantirish va o'qishni o'rgatish, shuningdek, nutqida buzilishlari bo'lgan bolalar bilan korreksiya va rivojlanish ishlari bo'yicha qo'llanma sifatida ishlashga mo'ljallangan. Dastur to'rtta bo'limni o'z ichiga oladi:

1-nutqdan tashqari tovushlar (ob'ektiv dunyo tovushlari bilan tanishish: musiqa asboblari, transport, maishiy texnika va boshqalar, tabiiy dunyo tovushlari bilan tanishish: yilning turli vaqtlarida o'rmondagi tovushlar va boshqalar);

2-onomatopeya (hayvonot dunyosi tovushlari, turli xil inson ovozlari bilan tanishish);

3-nutq tovushlari (rus tili tovushlarini aniqlash va to'g'ri talaffuz qilish ko'nikmalarini rivojlantirish);

4- izchil nutqni rivojlantirish (iboradan matngacha izchil nutqni qanday qurishni o'rganish). Dastur nutqni rivojlantirish va tuzatish, savodli talaffuz ko'nikmalarini shakllantirish, nutqning barcha jabhalarini rivojlantirishga qaratilgan: atrofdagi dunyo

tovushlarini tanib olish, rus tili tovushlarini to'g'ri talaffuz qilishni o'rgatish, izchil nutqni rivojlantirish. Ushbu dasturiy ta'minot har bir vazifada bir nechta qiyinchilik darajasini taqdim etadi.

XULOSA

Shunday qilib, kompyuter texnologiyalarining sanab o'tilgan afzalliklari va rivojlanish imkoniyatlari maktabgacha va boshlang'ich maktab yoshidagi nutq buzilishlari bo'lgan bolalarning nutq va psixofizik rivojlanishini tenglashtirishga qaratilgan resurs salohiyatini aniq ko'rsatadi. O'yin kompyuter texnologiyalari nutq va kognitiv rivojlanish muammolarini hal qiladigan logopedik korreksion ishlar uchun qo'shimcha resursdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abidova N. Z. Parents about children with vision problems // Pedagogical journal. - 2014. - no. 1-2. - P. 9-16.

2. Atanov G.A. Computer "games" in education / G.A. Atanov // Educational technologies and society. - 2004. - No. 2. - P. 185-189.

3. Burachevskaya N.I. Formation of the pronunciation side of speech in preschool children with severe speech disorders using interactive games // Comprehensive support for children with disabilities: materials of the II Intern. scientific-pract. conf. (Cheboksary, February 21, 2017). - Cheboksary: Chuvash. state ped. un-t, 2017. - S. 8-10.

4. Burachevskaya O.V. Didactic support of the educational and correctional process in special groups for children with severe speech disorders / O. V. Burachevskaya // Educational environment today: development strategies: materials of the VI Intern. scientific-pract. conf. (Cheboksary, May 11, 2016) / editorial board: O. N. Shirokov [and others]. - Cheboksary: CNS Interactive Plus, 2016. - No. 2 (6). - P. 95-97. - ISSN 2411-8184.

5. Computer logopedic complex "Speech Kaleidoscope" // Institute of Medical Rehabilitation. URL: <http://imr.sp.ru/rech.htm> (date of access: 02/18/2017).